

door Rudolf Weise

Een stukje oorlogsgeschiedenis

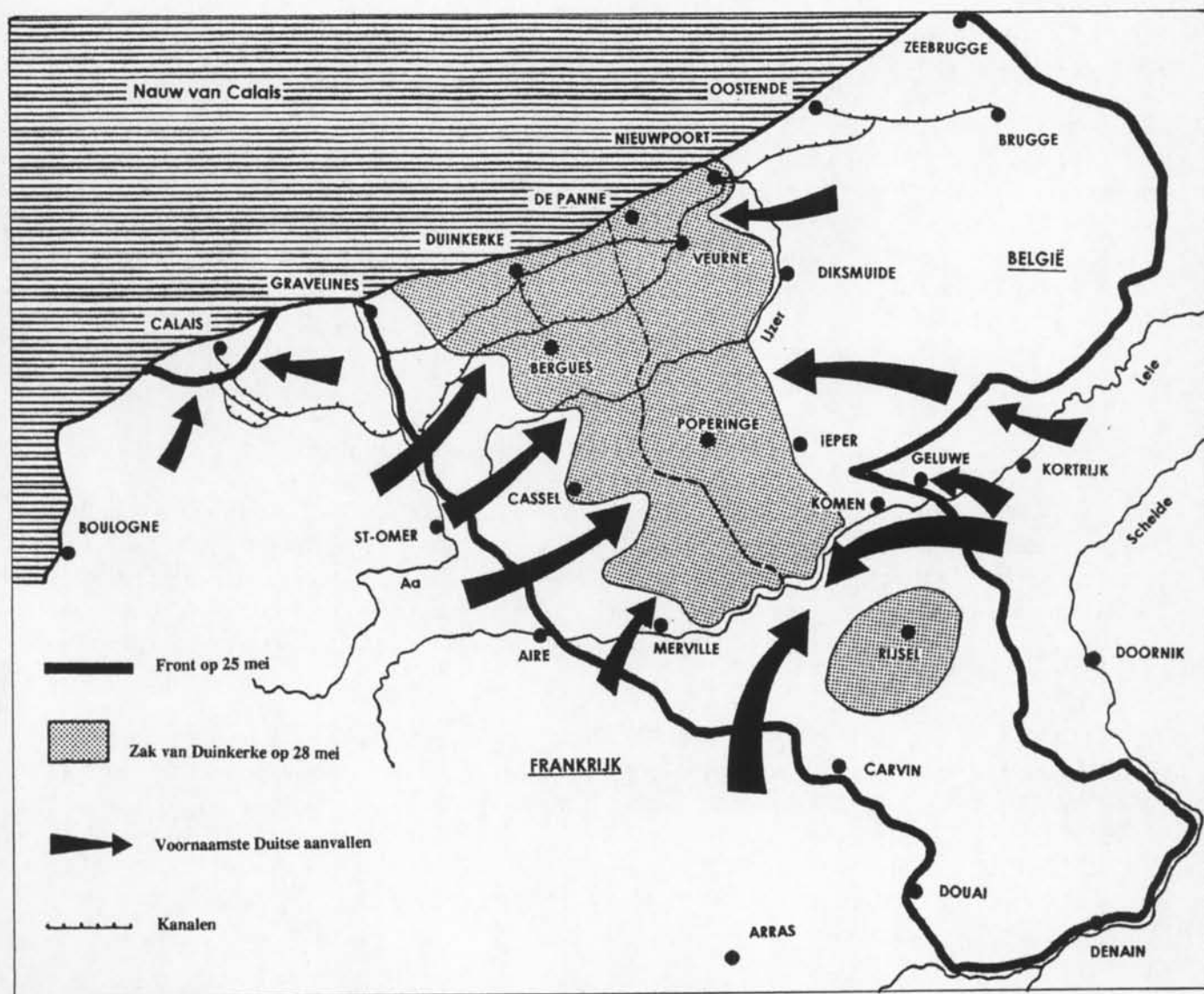
10 mei 1940, 04.25 uur, Duitse luchtvervoerde troepen overschrijden het Albertkanaal richting Eben-Emael. Het onneembaar geachte fort wordt uitgeschakeld en capituleert op 11 mei om 12.30 uur. De bruggen van Veldwezelt en Vroenhoven vallen onbeschadigd in Duitse handen. Terzelfdertijd raast de Duitse gemotoriseerde legergroep 'A' onder generaal Gerd Rudolf von Rundstedt (1875-1953) met zeven pantserdivisies op kop door Luxemburg en de Belgische Ardennen. Ze ontmoeten slechts weinig ernstige weerstand en dringen Belgen en Fransen terug. Deze wijken tot achter de Maas. De snelle verovering van het fort te Eben-Emael en de al even vlugge opmars van de Duitsers is voor onze strijdmacht een zware psychologische opoffer. Op 12 mei staat de vijand reeds in Dinant. In de nacht van 13 op 14 overschrijdt de '7e Panzerdivision' van generaal Erwin Rommel (1891-1944) de Maas te Houx en vestigt een bruggenhoofd op de andere oever. Tegen dan zijn ons leger en zijn geallieerden, volop in achterhoedegevechten gewikkeld, aan het terugtrekken op nieuwe verdedigingstellingen en was deze hopeloze strijd, die nog veertien dagen zou duren, reeds verloren. De Duitse doorbraak heeft immers gans de verdediging rond het Albertkanaal en de Maas ontwricht. Hun 'Blitzkrieg' werpt vruchten af.

Operatie 'Fall Gelb', de geplande Duitse inval in het westen, is hiermee volop aan gang. In vijf dagen wordt Nederland onder de voet gelopen. Duitse troepen stromen België binnen. Engelsen en Fransen schieten ter hulp. Voortdurende massale luchtaanvallen van de 'Luftwaffe' op steden en militaire doelen schakelen vitale verbindingen uit. Dit veroorzaakt overal chaos. Hun 'Stuka's' zaaien angst. Paniek breekt uit en onze bevolking, die zich de Duitse wreedheden uit 1914 herinnert, slaat massaal op de vlucht. Vitale wegen nodig voor de militaire operaties zitten overvol vluchtelingen. Ons oorlogsonervaren leger zal gedurende achttien dagen een wanhopige, uitputtende strijd leveren met een superieure, goed uitgeruste en getrainde Duitse overmacht. Reeds na tien dagen trekken de Franse troepen zich terug. Op 26 mei ontruimt ook het 'British Expeditionary Force' (BEF) Duinkerke. In Vinkt executeren de Duitsers, woedend om de hevige weerstand van de 7e compagnie van het 1e Regiment Ardense Jagers, 86 burgers waaronder ouderen en kinderen.

Bedreigd met volledige vernietiging, met hun rug tegen de zee, onder het dreigend vuur van vijandelijke artillerie en vliegwezen, in een dichtbevolkt en door vluchtelingen overspoeld gebied - meer dan twee en een half miljoen mensen zitten samengedrongen op een oppervlakte van 1700 km² - legt ons omsingeld en uitgeputte leger op dinsdag 28 mei om 04.00 uur 's morgens onvoorwaardelijk doch eervol de wapens neer.

De 18-daagse veldtocht heeft aan twaalfduizend Belgen, 6200 militairen en ongeveer evenveel burgers, het leven gekost. Voor sommige eenheden van de Militaire Medische Dienst is deze veldtocht echter niet ten einde. De wisselvalligheden van de krijg voerden hen door Frankrijk waar ze actief zullen blijven tot eind augustus. Ik was één van hen en als elfjarige vier maanden 'te velde' met het 'aanvullend militair hospitaal' (AMH) van het 2e Geneeskundig Corps. Vooraleer echter het vervolg der gebeurtenissen te beschrijven past het hier eerst enkele historische achtergronden te schetsen die hierop betrekking hebben.

DE TOESTAND VAN HET LEGER VAN 25 OP 28 MEI 1940

De toestand van het Belgisch leger was kritiek. Met de rug tegen de zee, volledig omsingeld in een dicht bevolkt gebied dat bovendien overspoeld was door vluchtelingen legde ons uitgeput leger na 18 dagen strijd, op dinsdag 28 mei om 04 uur 's morgens, eervol de wapens neer.

Het 'Aanvullend Militair Hospitaal' (AMH) Gent

Dit hospitaal wordt opgericht tijdens de mobilisatiedagen van 1939. Reeds in december wordt mijn vader 1e sergeant beroepsonderofficier Michaël Weise van het Militair Hospitaal (MH) te Oostende, aangeduid voor het AMH Gent. Het hospitaal wordt ondergebracht in het feestpaleis aldaar. Directeur is reservemajoor-geneesheer Cambrelin G.F.C.A. Zijn officier adjunct: reservekapitein-geneesheer Derom F.M.P. Verder maakten op 10 mei 1940 volgende reserveofficieren-geneesheren deel uit van het officierskader: kapitein Schotte R.M.H.J., de luitenanten Bafort M.A.J.I.E, Cornil M, Dellaert R, Deschrijver H.P.H.G, Houbart G.L.N, Peeters F.J, Goossens J.F, Collet P.M.E.G.M en onderluitenant Stockman H.J.C.H, de luitenanten-apotheker De Pannemaeker A.C.O.J, Lièvois S.J, Delmotte L.F.F.A.G, officier-beheerder reservekapitein der administratie Lechantre C, officieren-adjunct reserveluitenanten der administratie Franken V. en Royen J.P.H.B. Niet al deze officieren zullen het Franse avontuur met het hospitaal meemaken. Luitenant Bafort wordt op 14 mei overgeplaatst naar Eeklo voor het oprichten van een AMH te Doornik en later naar het MH Leuven. Hij wordt krijgsgevangene gemaakt op 22 mei te Rue (Frankrijk). Goossens en Collet vervoegen op 17 mei het 'Opleidingscentrum Medische Dienst' dat zich op dat ogenblik te Poperinge bevindt. Ze krijgen opdracht een trein met recruten te begeleiden. De trein loopt vast te Fretun bij Calais. Collet wordt op 25 mei door de Duitsers gevangen genomen bij Boulogne-sur-Mer.

De Belgische Militaire Medische Dienst in Frankrijk tussen 12 en 19 mei

Op 11 mei 1940 rond 16.00 uur verlaat majoor-geneesheer Pireaux het militair hospitaal St. Laurent te Luik om het bevel te nemen over de speciale trein die hem, zijn personeel en de zieken moet naar achteren brengen. Luik ligt slechts op 25 km. van Maastricht waar de Duitsers de vorige dag een krachtige aanval ontketenden die hen moet toelaten in één aanloop de Maas en het Albertkanaal te overschrijden. De ganse morgen hoorde men in het noorden het geluid van kanonvuur en kwamen de eerste gekwetsten toe.

Rond 11.00 uur worden de bruggen over de Maas opgeblazen. Tegen de middag komt het evacuatieorder. Wanneer hij het station van Luik verlaat met bestemming Gent weet majoor-geneesheer Pireaux niet dat hij slechts twee maanden later zal terugkeren na een omzwerving die hem acht dagen later naar Berck zal voeren op 300 km. daar vandaan. Niemand wist dit, noch te Luik noch in Berck. Zelfs de hoogste Belgische en Franse militaire autoriteiten weten nog niet dat binnen de week deze localiteit de draaischijf zal worden van de Belgische Medische Dienst in Frankrijk.

Veel Belgische protagonisten van deze migratie hebben over deze periode velddagboeken, verslagen en nota's nagelaten die ons toelaten de gebeurtenissen dag aan dag, soms uur per uur, te volgen. Deze documenten werden zorgvuldig bewaard. Ik had het geluk ze te Brussel te kunnen raadplegen. De heer E. Stevens, verbonden aan het Koninklijk Legermuseum en kolonel G. Lobet, hoofd van het documentatiecentrum historiek van het leger, hebben mij zeer vriendelijk en doeltreffend geholpen en geadviseerd bij deze opzoekingen. (*dixit Dr. Macquet*).

Vanaf zijn aankomst te Gent, op 12 mei om 13.00 uur, wordt majoor-geneesheer Pireaux belast, om met zijn personeel, het reserve militair hospitaal (RMH) nr.62 op te richten te Tielt, 30 km. ten westen van Gent.

Dezelfde dag, niettegenstaande het ontplooiën van meerdere RMH langs de Belgische kust, was de Medische Dienst er zich van bewust dat ze door de voortdurende toevloed van gewonden vlug overspoeld zou worden. Majoor-geneesheer Pireaux van het MH St.Laurent te Luik neemt daarop

op 12 mei contact met generaal Laurent, Frans militair attaché te Brussel, om de mogelijkheid te onderzoeken, zoals in 1914, een Belgische medische basis op te richten in Noord-Frankrijk. Deze basis zou dicht bij de kust moeten liggen om de evacuaties te vergemakkelijken. De Franse Medische Dienst stelt onmiddellijk een deel van het hospitaalcentrum van Le Touquet ter beschikking. Ze vraagt een Belgische afgevaardigde voor de coördinatie van de evacuatie. Kolonel-geneesheer Sillevaerts van de 'Algemene Inspectie van de Gezondheidsdienst' (AIGD) wordt met deze opdracht belast.

Op 13 mei ontmoet deze te Brussel de eskadronchef Zeller belast met de evacuaties bij de NMBS (Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen). Laatstgenoemde geeft zijn mondeling akkoord voor de evacuaties en stelt voor de Belgische gekwetsten in een eerste fase over te brengen ten westen van de Schelde om daarna het teveel over te brengen naar Frankrijk. Te 18.00 uur meldt kolonel-geneesheer Sillevaerts zijn diensten:

"Bij verzadiging mag men evacueren naar Frankrijk. Geen regio noch middelen voorzien. Enkel de spoorweglijn van de kust mag gebruikt worden, maar niet vóór de 15e".

Dus, vanaf 13 mei, doch zonder dat dit duidelijk blijkt, wordt het sanitair station van Berck-Plage geroepen om de Belgische Militaire Geneeskundige Dienst te herbergen.

Op 14 mei, om 17.00 uur, bevestigt kolonel-geneesheer Sillevaerts dat de Geneeskundige Dienst mag beginnen met het overbrengen van de gewonden naar Le Touquet.

Op 15 mei moeten dringend 20000 Franse bedden beschikbaar gesteld worden. Een delegatie van drie Belgische geneesheren bestaande uit kolonel Sillevaerts, majoor Callewaerts en kapitein Debaisieux, gaat naar Le Touquet. Ze worden ontvangen door kolonel-geneesheer Debeyre, directeur van het centrum van Le Touquet. Deze stelt onmiddellijk 1500 van de 2400 beschikbare bedden ter beschikking van de Belgen en vraagt hen drie chirurgische teams te leveren. Ze komen overeen dat het transport naar Frankrijk zal verzekerd worden door Belgische sanitaire treinen. De evacuatie zal verlopen in twee etappes: a. van het Belgisch front naar de kust, b. van de Belgische kust naar de Franse kust. Het hospitaalmateriaal wordt vervoerd met hoofdzakelijk opgeëiste voertuigen via de weg. Men zal beginnen met de licht gekwetsten en zieken. De anderen zullen volgen zodra de omstandigheden dit toelaten. De eindbestemming van de treinen vanaf het station te Adinkerke zal het station van Etaples zijn. De rotatie der treinen zal plaats vinden om de vier dagen, ontsmetting inbegrepen. Tengevolge van de komende dramatische gebeurtenissen zal van dit plan echter niet veel terechtkomen.

Op 16 mei, 18.00 uur, verneemt kolonel Sillevaerts dat de genomen schikkingen van de vorige dag gewijzigd zijn en dat de Franse autoriteiten Le Touquet willen reserveren voor de Franse en Engelse gekwetsten. Ze uiten de wens de Belgische gewonden naar Berck te brengen en een triagecentrum op te richten te Etaples. De kolonel vertrekt samen met zijn adjuncten naar Berck waar ze arriveren om 19.00 uur. Tot zijn verwondering zijn daar reeds een aantal Belgische geneesheren aangekomen op eigen initiatief:

"19.00 uur, snelle verkenning te Berck. Een Belgische geneesheer gezien van Westende die hier aankwam met zijn familie, zonder marsbevel. Meerdere andere dokters zijn hier zonder het minste bevel".

Ook kapitein-geneesheer Debaisieux heeft dezelfde indruk van vlucht en onachtzaamheid. Hij bevestigt onder meer dat Berck volzit met vluchtelingen. Vanaf dan wordt Berck de bestemming van de bijna volledige Belgische Geneeskundige Dienst. Berck wordt een eerste basis om op terug

te vallen en zou later wanneer de gebeurtenissen in een stroomversnelling geraken een verplichte etappe worden op de weg naar Nantes, via St. Adresse, Bernay, Alençon en Angers. Ons leger krijgt inderdaad op 17 mei toelating om de hospitalen van de regio Nantes met een capaciteit van 20000 bedden te bezetten; de bloedtransfusiedienst blijft in Berck. Vanaf dan zal de Belgische Geneeskundige Dienst zich bij voorkeur te Nantes opstellen maar ze zullen daar nauwelijks de tijd toe krijgen. Deze migratie van de Geneeskundige Dienst zal in zijn kielzog de families van geneesheren en hun relaties aantrekken. Dit legt hun massale tegenwoordigheid te Berck uit in die tijd. Bovendien zullen alle Belgische sanitaire treinen deze localiteit als eindbestemming hebben.

Dezelfde dag, 16 mei, is het RMH 62 van majoor-geneesheer Pireaux te Tielt operationeel maar in de late namiddag krijgt hij het bevel onmiddellijk te evacueren naar Le Touquet. De trein verlaat Tielt op 17 mei om 03.00 uur. Via Duinkerke komt hij aan te Etaples waar hij wordt afgeleid naar Rang-du-Fliers. Het RMH 62 komt te Berck aan op 19 mei. Een konvooi voertuigen met een deel van het materiaal, onder bevel van commandant Pierret, volgt. Deze liet een gedetailleerd verslag na van gans deze onbezonnen onderneming van het MH Luik onder de titel ' *l'Hôpital militaire de Liège en 1940-1945* ' in het boek: ' *St. Laurent de Liège, église, abbaye et hôpital militaire. Mille ans d'histoire* ' - (uitgave Luik 1968).

Op 17 mei om 03.50 uur vertrekt de Belgische delegatie van kolonel-geneesheer Sillevaerts naar Rijsel. Daar ontmoeten ze kolonel-geneesheer Sergeant commandant van de Franse Geneeskundige Dienst in de regio, en stellen ze de evacuatieplannen op punt. Zijn verslag:

"03.50 u. Vertrek naar Rijsel. Kolonel-geneesheer Sergeant ontmoet die ons onderhoud van de 16e bevestigt. Berck is volledig te onzer beschikking, de Fransen behouden er slechts 120 bedden. We kunnen onmiddellijk 400 bedden (Lannelongue hospitaal) en 300 bedden bekomen in het Maritiem hospitaal die er 1100 telt die we zullen ontvangen naargelang de evacuatie vordert. Kolonel Sergeant raadt ons aan zonder aarzelen het Calot hospitaal te bezetten. Hij adviseert ons het Franse sanitair station van Etaples te verdubbelen met een naburig, uitsluitend voor de Belgen gereserveerd, station. Rang-du-Fliers?"

"15.00 uur. Aangekomen te Berck. Hierna volgende bevelen gegeven aan kapitein-geneesheer Morimont die ze zal overmaken aan majoor-geneesheer Fontana".

"Dringend uit te voeren want de janboel kondigt zich aan: aankomst van geneesheren in groep of individueel in hun persoonlijke wagens. De kapitein-geneesheer die de ambulance van Heist leidde heeft alles in de steek gelaten, materiaal, zieken en de rest. Kolonel-geneesheer Bya die juist aangekomen is wil het commando van de verzamelde eenheden niet op zich nemen omdat hij een andere bestemming verwacht, zegt hij".

"Onderrichtingen: 1. Het bevel nemen over alles wat Belgische Medische Dienst is. 2. Alle beschikbare lokalen, waarvan de lijst in bijlage, verkennen. 3. Het station van Rang-du-Fliers dat erkend is als onschepingsstation voor de Belgen verkennen. Het bevindt zich op 6 km i.p.v. op 13 km. 4. Alle vervoerde formaties zullen over de omgeving verspreid worden, men zal slechts het strikt noodzakelijke onschepen. 5. Zich in verbinding stellen met de kolonel-geneesheer commandant van Le Touquet die al wat zich bij hem aanbiedt zal doorverwijzen naar Berck. 6. Het bevel tot terugtocht zal van Le Touquet komen. Alleen het strikt noodzakelijk personeel en geen materiaal ter plaatse houden. 7. Beginnen met de overname van het materiaal ons door de Fransen nagelaten. 8. Indien onze installaties onvoldoende zouden blijken zal de Franse Medische Dienst inspringen. 9. Het rollend materiaal moet ondergebracht worden buiten de wegen in de omgeving. 10. Voor alles, de aankomenden voeden en onderbrengen".

“Beschikbare installaties: hospitaal Lannelongue 400 bedden. Sanatorium Lemaire 125. Maritiem hospitaal 1100 bedden stilaan uit te breiden. Het Frans leger vraagt om het Cazin-Perrochaud hospitaal te behouden”.

Majoor-geneesheer Fontana, oudste geneesheer van het MH van Brussel, wordt belast met de organisatie van het centrum Berck. Hij zal daar slechts op 18 mei aankomen. Over deze opdracht noteert kapitein-geneesheer Debaisieux het volgende:

“Om 15 uur aangekomen te Berck waar we een honderdtal geneesheren, apothekers en brancardiers aantreffen. Pijnlijke indruk van wanorde en van algemene verwarring”.

Men kan hetgeen zich toen in Berck afspeelde niet beter beschrijven. Op 18 mei is kolonel Sillevaerts terug te Berck. In afwachting neemt hij de nodige organisatorische maatregelen die zich opdringen inzake voeding en logement van patiënten en personeel, de bewaking van enkele licht gekwetste Duitse krijgsgevangenen, enz... Dezelfde dag om 15.00 uur komt luitenant-kolonel-geneesheer Debry belast met de directie van het Medisch Centrum Nantes uit Oostende te Berck aan. Al deze chefs constateren te Berck een verontrustende zorgeloosheid. Er moet inderdaad ingegrepen worden om slechter te voorkomen. Dezelfde dag reeds komen twee treinen met gekwetsten en zieken toe in het station van Rang-du-Fliers. De hospitalen lopen langzaam vol. Meerdere geneesheren van de MH Brussel, Namen, Luik en Leuven komen te Berck aan. Onder hen majoor-geneesheer Fontana.

Op 19 mei, in de voormiddag, komt een colonne voertuigen toe uit Brugge. Deze staat onder bevel van de apothekers majoor Etienne en kapitein Discry. Ze zijn op weg naar Nantes en ontladen in het passeren de nodige medicamenten en verbandmiddelen. Ze vertrekken 's anderendaags om 18.30 uur met bestemming Nantes.

Majoor-geneesheer Fontana is verontrust over de erg beperkte mogelijkheden van het centrum Berck en over het groot aantal genezen of herstellende Belgische en Franse gehospitaliseerden die zouden kunnen geëvacueerd worden om plaats te maken. Hij merkt ook op dat de regio gebrek heeft aan benzine waardoor transport met ziekenwagens en camions belemmerd wordt. Hij dringt aan opdat de officieren rekenplichtigen zouden bevoorrad worden in geld omdat de financiële toestand in de komende dagen kritiek kan worden. Daarenboven vraagt hij een officier en een twintigtal rijkswachters om de verkeerstucht op de toegangswegen naar de hospitalen te verzekeren.

Dezelfde dag komt majoor van de administratie Brouyere belast met de bevoorrading van de Geneeskundige Dienst te Berck aan en neemt nota van de verzameling van de diverse formaties. Ongelukkig zijn de fondsen nog niet aangekomen. Hij beslist dan geld af te halen te St.Adresse. Het is ook dan dat het RMH 62 (reserve militair hospitaal) van majoor-geneesheer Pireaux zijn intrek neemt in het Maritiem hospitaal. De vorige avond had het wegkonvooi van commandant Pierret moeten stoppen aan de rand van het vliegplein omdat de baan die er langs liep 's nachts afgesloten was. Hij heeft een gedetailleerd verslag nagelaten van zijn verblijf te Berck:

“De kleine badstad, een bekend kuuroord, was de 19e mei een echt mierennest waarbinnen het krioelde van vluchtelingen en Franse en Belgische militairen. Majoor-geneesheer Fontana had de directie van alle aankomende militaire sanitaire formaties op zich genomen. Terwijl het MH Brussel zich installeerde in het hospitaal Lannelongue installeerde dat van Luik zich in het Maritiem hospitaal. Dit was een mooie en moderne instelling, trots van de stad Parijs, die er zijn kinderen had ondergebracht voor medische kuren”.

“Het personeel van St.Laurent begon in de namiddag met het in orde brengen van de instelling terwijl de radiologische camion van de provincie Luik met dokter Gillaert en drie gespecialiseerde verpleegsters zich op weg zette naar Nantes”.

“Er was slechts één vleugel van het gebouw die onmiddellijk beschikbaar was. Men bracht die samen met enkele aanliggende lokalen snel in orde. Gelukkig maar want dezelfde nacht kwamen 39 gewonden en 49 zieken aan die de volgende dag reeds gevolgd werden door 640 gekwetsten. Men moest dus meer plaats zien te verwerven wat moeilijk bleek omdat de evacuatie van de Parijse kinderen niet snel genoeg verliep”.

Een derde inrichting, het Casino van Berck, werd eveneens bezet en als hospitaal gebruikt door de Belgische Medische Dienst. Men ving er naar het schijnt de licht gekwetsten op, vandaar de benaming “Centrum der kreupelen”. Kapitein-geneesheer Morimont was er bevelhebber. Het centrum opende zijn deuren rond 17 mei. En tenslotte ook nog het hospitaal Lemaire dat ook gedeeltelijk bezet werd door de Belgische Militaire Medische Dienst.

Vanaf de 19e hebben de diverse hospitalen te Berck dus georganiseerde medische interventieploegen en de nodige medicamenten maar ze hebben gebrek aan financiën. De treinen met gekwetsten komen aan. Alles is klaar voor een gepast ingrijpen. Een tweede medische basis, meer naar achteren, moet nu opgericht worden te Nantes. Helaas zal de bliksemsnelle opmars van de Duitse troepen hier ernstig stokken in de wielen steken.

Moeilijke dagen, 20 mei - 05 juni

Vanaf de 20e breken moeilijke dagen aan. Allerlei moeilijkheden stapelen zich op. De gewonden die de 19e toekomen in Rang-du-Fliers vinden geen plaats meer in de overvolle hospitalen. Ze kunnen slechts gedeeltelijk ontscheept worden. Alleen de zwaar gekwetsten worden te Berck opgenomen. De anderen, meer dan 300, moeten op de treinen blijven. En deze blijven komen: een tweede trein te 05.00 uur, 370 gewonden, een derde om 23.00 uur, 642 gewonden. Waar moet men al deze mensen onderbrengen? Te Berck is men radeloos. De dokters weten niet waar eerst kijken. Men moet absoluut de gezonde mannen op transport stellen maar men heeft geen voertuigen. Bovendien weet men dat de Duitsers op komst zijn. Er wordt voor hen een bevel ‘*sauf qui peut*’ uitgevaardigd. Ze worden aangemaand naar het zuiden te trekken en zo gebeurde ook. De gekwetsten zelf worden slecht of niet verzorgd. Zij die deze periode beleefden hebben er een afschuwelijke herinnering aan over gehouden. Aldus luitenant Eeman:

“Ik houd er aan het werkelijk schandaal dat ik, samen met honderden andere gewonden, meemaakte aan de kaak te stellen en dat bestond in een absoluut gebrek aan verzorging van diegenen die, zoals ik gestrand waren en in het hospitaal, als men dat zo mag noemen, te Berck-Plage ondergebracht in het casino van deze localiteit. Daar aangekomen per trein die slechts in naam voorzien was van sanitair en vervolgens per voertuig van het station naar het hospitaal werd ik er door geen enkele dokter bezocht. Ik weet niet of er medisch personeel tegenwoordig was, maar ik heb er in alle geval geen gezien vanaf mijn aankomst op 18 mei tot 20 mei”.

De 21e mei, vanaf 08.00 uur, worden de telefonische verbindingen met Berck afgesneden. Majoor Brouyere die er in geslaagd was St.Adresse en nadien Bernay te bereiken waar hij zich één miljoen Belgische frank laat overhandigen voor de formaties te Berck, vertrekt zonder uitstel terug naar Berck over Fécamp, Dieppe en le Tréport. Zijn verhaal:

“20.30 uur. In het zicht van Berck gekomen verneem ik van officieren en Franse ambtenaren dat Berck bezet is maar ze verzekeren me dat de Belgische formaties het hebben kunnen evacueren vóór

het binnenvallen van de vijand. Daarop besluit ik terug te keren en de GIGD (Generale Inspectie van de Gezondheidsdienst) te verzoeken om er verslag uit te brengen van mijn opdracht en bevelen te ontvangen”.

De majoor moest nogal ver van Berck halt houden omdat de laatste brug te Noyelles sedert de vorige nacht bezet was door de Duitsers. In de namiddag doet kolonel-geneesheer Sillevaerts te Montreuil een colonne van het Rode Kruis, die op weg was naar Alençon, tegenhouden en neemt tien ziekenwagens in beslag voor Berck.

In het Maritiem hospitaal wordt de toestand meer en meer kritiek. Buiten de overbezetting der lokalen, stellen zich zorgwekkende problemen met de bevoorrading.

“De bevoorrading was een nijpend probleem. De lokale kruidenierswinkels waren volledig leeg en konden zich niet herbevoorraden. Blevens gelukkig de camions van Tielt en dank zij de benzine van het verlaten Franse vliegveld kon het hospitaalpersoneel de ganse omgeving afzoeken. Overal was de toestand tragisch maar dank zij de onophoudelijke toewijding van reserveluitenant Renwart en adjudant Custers slaagden zij er in een minimum aan leeftocht aan het Maritiem hospitaal te bezorgen. Het is dank zij hen dat personeel en zieken niet gestorven zijn van de honger in deze tragische dagen”.

“Zieken en gekwetsten bleven toestromen op 20 en 21 mei. Het Belgisch commando van de Medische Dienst trachtte de lichte zieken te evacueren naar Nantes dat voorbehouden was aan de Belgische troepen. Te dien einde stelde men op 21 mei in het Maritiem hospitaal een detachement samen van 300 herstelden die toevertrouwd werden aan commandant Linard De Guertechin. Vergezeld van een andere officier moest hij proberen de Somme te overschrijden bij Abbeville. ‘s Namiddags kwam het detachement terug omdat alle bruggen op de Somme door de vijand bezet bleken”.

“In het Franse leger moest men reeds op de hoogte geweest zijn van deze informatie want te Le Touquet op dezelfde dag bevestigde de Franse kolonel-geneesheer Debeyre zijn Belgische confraters die op verkenning kwamen dat men ter plaatse moest blijven en zijn werkzaamheden voortzetten”.

“Men ging dus door met de verzorging en het om langs om meer wanhopig zoeken naar levensmiddelen. De effectieven groeiden voortdurend aan: men moest de reeds magere rantsoenen verminderen. Er heerste vreugde wanneer de karweiploegen die de omgeving afzochten terugkeerden met een handvol groenten, een zak bloem of een volledig varken”.

Er was op zijn zachtst gezegd chaos en er speelden zich daar verschrikkelijke taferelen af. Zie hier hoe luitenant Pourbaix hierover getuigt:

“Het MH Gent werd overgebracht naar Berck waar dezelfde chaos heerste: geen medische zorgen. Na enkele dagen kregen we bevel te voet naar Bernay te gaan (190 km.). Eén enkele dokter te voet vergezelde een goede duizend, aan de benen gewonden, zonder eten, zonder medische en farmaceutische zorg. Veel dokters vertrekken met hun familie met eigen vervoer. De colonne gekwetsten werd door het verkeer op de weg verspreid en enkele dagen later werden we krijgsgevangenen gemaakt”.

Een aantal van deze ongelukkigen slaagde er toch in, op een doorwaadbare plaats, de Somme te overschrijden te Crotoy.

De 22e mei slaagde de Franse commandant Detige er in het hospitaal Lannelongue te verlaten met een op het strand vastgelopen boot. Hij ontscheept te Dieppe en gaat vervolgens naar Rouen waar hij aan luitenant-generaal Vincotte vraagt al het mogelijke te doen om de 2500 gekwetsten van Berck te evacueren. Deze neemt daartoe contact op met admiraal Darlan die de Marinebasis Duinkerke opdracht geeft het nodige te doen. Zou Berck veranderen in een tweede Duinkerke? Dit project, indien het werkelijk bestaan heeft, werd afgeblazen door de aankomst van de Duitsers op 22 mei. Een Duitse officier kwam het personeel melden dat ze krijgsgevangen waren.

In tegenstelling met wat gebeurde te Berck-stad verliep de aankomst van de Duitsers rustig in de hospitalen. Hun aankomst in het Maritiem- en casinohospitaal verliep zonder veel ruchtbaarheid. Commandant Pierret en apotheker Nenquin getuigen hierover het volgende:

"De 22e, terug van een opdracht, meldde adjudant Custers ons de tegenwoordigheid van Duitse tanks in de nabijheid van de stad. Een Duitse post die zich installeerde in een villa op enige afstand van het hospitaal hief meteen elke twijfel op".

"De 22e vernomen hebbende dat een 'kreupelencentrum' zich had geïnstalleerd in het Casino van Berck stelden wij ons ter beschikking van kapitein-geneesheer Morimont, directeur van deze instelling. Dezelfde dag toen wij vergaderd waren in het bureel van de commandant, kwam een Duits officier ons melden dat we krijgsgevangen waren".

Op 23 en 24 mei leefde commandant Pierret in het Maritiem hospitaal nog steeds in een atmosfeer van paniek:

"De patiënten kwamen nog steeds aan: gewonden, koortsigen, kreupelen of verloren mannen. Vanaf 24 mei waren er meer dan 2000: Belgische of Engelse militairen, burgers, mannen, vrouwen en kinderen in nood. De gangen lagen vol met lichamen op stroo of simpel op de grond. Er was een buitengewone ordeloosheid, de menselijke lading meer en meer een verschrikking".

Het is in een dergelijke sfeer dat de Franse soldaten die de 22e gekwetst werden, in café 'Slachthuis' op de 23e 's morgens werden binnengebracht. We vernamen van de bewaakster dat ze min of meer verlaten in een gang geplaatst werden vooraleer afgevoerd te worden naar het Cazin hospitaal gereserveerd voor de Fransen.

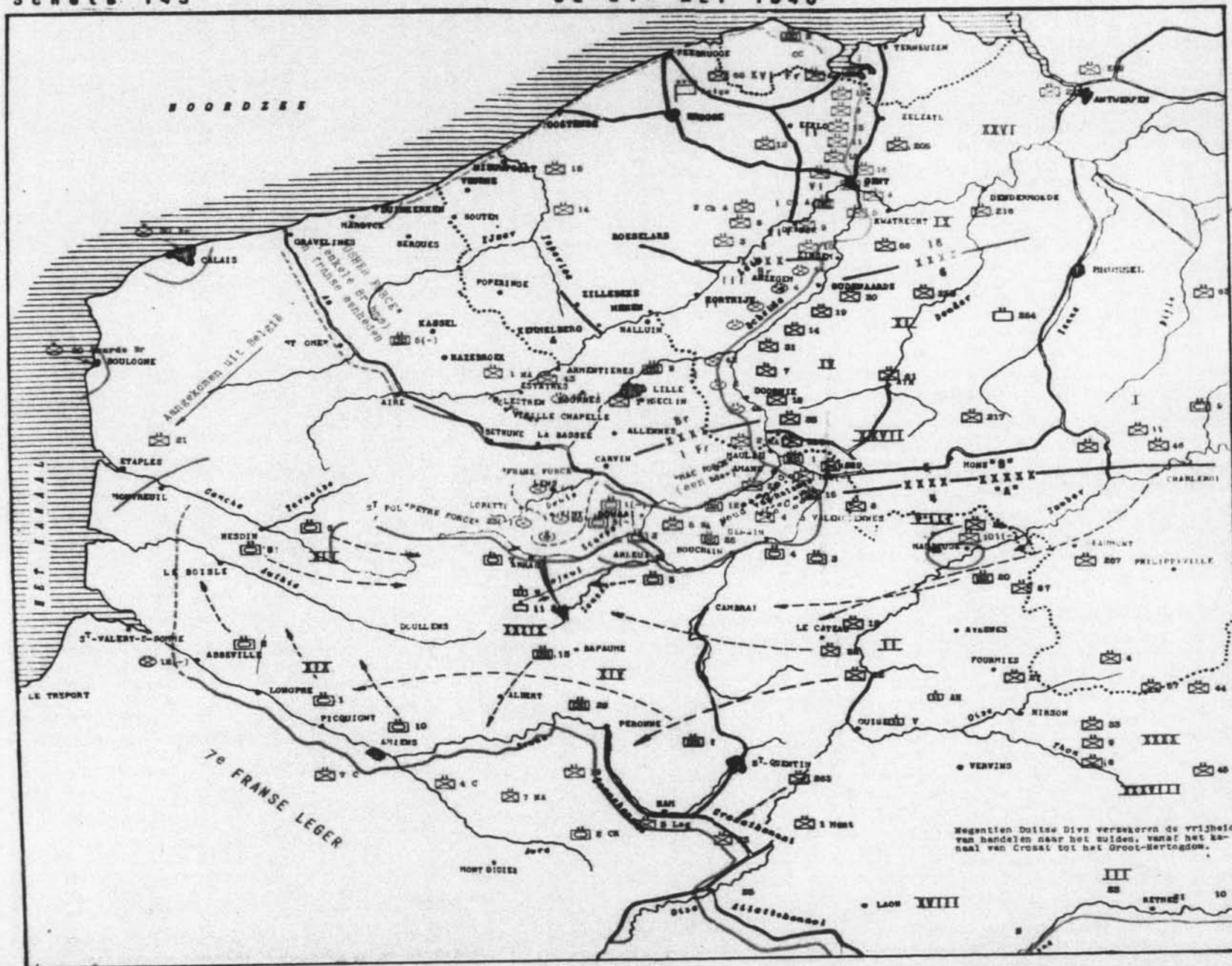
"Het personeel van het MH van Namen en de in Berck verspreide kleine formaties werden gehergroepeerd in de twee centrale hospitalen. Men moest de levensmiddelen nog verminderen. De reserves slonken zienderogen en karweiploegen slaagden er niet meer in nog uit te rukken gezien de Duitsers onze voertuigen opgeëist hadden of omdat ze zonder benzine stonden. We dreven af naar een tot dan ongekende toestand".

"Op een avond, bij valavond, installeerde een Duitse batterij zich in de duinen juist voor het hospitaal. Eén van hun patrouilles op ronde kwam in discussie met het personeel van wacht van het hospitaal. Uiteindelijk werden commandant Pierret, adjudant Bergmans en soldaat Chaqueue bij de batterijcommandant gebracht. Wanneer de Belgische officier hem er aan herinnerde dat de Conventie van Genève de medische instellingen beschermde en verbood een gevechtseenheid zo dicht bij een hospitaal op te stellen antwoordde de artillerist: "Keer terug, sluit alle vensters. Indien er één van geopend wordt zullen wij deze twee gijzelaars die we hier houden fusilleren". De batterij is gelukkig 's anderendaags in de vroege morgen vertrokken na de gijzelaars Bergmans en Chaqueue gelost te hebben".

TOESTAND VAN HET FRONT OP 21 MEI 1940

Schets 143

DE 21e MEI 1940

Regentien Duitse Divs verzekeren de vrijheid van handelen naar het zuiden, vanaf het kanaal van Crozat tot het Groot-Hertogdom.

De eerste dagen genoten de soldaten volledige vrijheid. De foto's door de Duitse propagandadienst gemaakt rond 25 mei op de dijk tonen ons zonder enige twijfel hoe deze dagen waren. Ontwapende Belgische soldaten in uniform omringen enkele Duitse soldaten en een automitrailleuse. Er zijn ook burgers. Een groep Duitse soldaten ligt in zwembroek op het strand. Geen spoor van agressiviteit aan beide zijden. Men observeert elkaar. Wat verder wordt een groep Belgische soldaten gefotografeerd op de trappen van het Casino. Een Rode-Kruisvlag hangt aan de gevel. Geen enkele soldaat draagt enig verband. Iedereen lijkt in blakende vorm. Ze hebben zich blijkbaar in veiligheid gebracht onder de Rode-Kruisvlag. Op een andere foto wandelen drie luitenants van de Belgische Medische Dienst in uniform in alle vrijheid over de dijk, midden burgers en Duitsers. Apotheker Nenquin geniet van dezelfde vrijheid:

"Heden 22 mei heb ik wachtdienst gelopen in de geïmproviseerde apotheek van het casino. De Duitsers laten ons een relatieve vrijheid. Ik heb er van geprofiteerd om de verbanden en farmaceutische producten die wij ontbeerden te gaan halen bij de lokale apotheken".

27, 28 en 29 mei waren dramatische dagen in het Maritiem hospitaal te Berck.

"De 27e 's morgens kwam een detachement Duitsers in het hospitaal en deed alle gezonde patiënten en het personeel, met uitzondering van enkele dokters, de eerwaarde zusters en de verpleegsters, verzamelen. Men bracht iedereen over naar het vliegplein waar reeds veel Belgische en Franse gevangenen verzameld waren. Weldra besliste het Duits commando, dat de operaties leidde, de officieren en 120 verpleegkundigen terug te sturen naar het Maritiem hospitaal. Het restant, verplegers en zieken, werd meegenomen met onbekende bestemming".

"Profiterend van de afwezigheid van het kader, waarvan ze dachten het niet meer terug te zien, plunderden de zieken die nog ter plaatse waren keukens, magazijnen, burelen en zelfs de bagage van officieren".

"Het enige pluspunt van deze triestige dag was het verminderen der effectieven die het probleem der bevoorrading minder schrikwekkend maakte".

"De 28 meldde de radio het verschrikkelijke nieuws van de capitulatie van België. De hatelijke toespraken die er op volgden zweepten enigszins de geesten van onze gastheren op met enkele wrijvingen tot gevolg die echter snel susten na de tussenkomst van de Belgische directie bij de directrice van het Maritiem hospitaal".

"Op 29 mei ging majoor Schmitz van het Lannelongue hospitaal, onder Duitse begeleiding, naar Boulogne. Hij verkreeg er enkele levensmiddelen die hij verdeelde tussen beide hospitalen van Berck. Het was weinig, maar beter dan niets".

"Voor het Maritiem hospitaal had zich een park gevormd van diverse voertuigen: camions, personenwagens, ziekenwagens, geïmmobiliseerd bij gebrek aan benzine. De Duitsers kwamen er zich weldra naar behoefte bevoorraden".

Het einde, 3 juni - 2 juli

Na het 'laisser faire' van de eerste dagen namen de Duitsers de situatie in handen en reglementeerden het leven van de soldaten voor dewelke ze nog aarzelden tussen het statuut van gewonden of die van krijgsgevangene. Vanaf 25 mei noteert een Duitse majoor-geneesheer, op inspectie te Berck, in een rapport bestemd voor de geneesheer van de groep von Kleist:

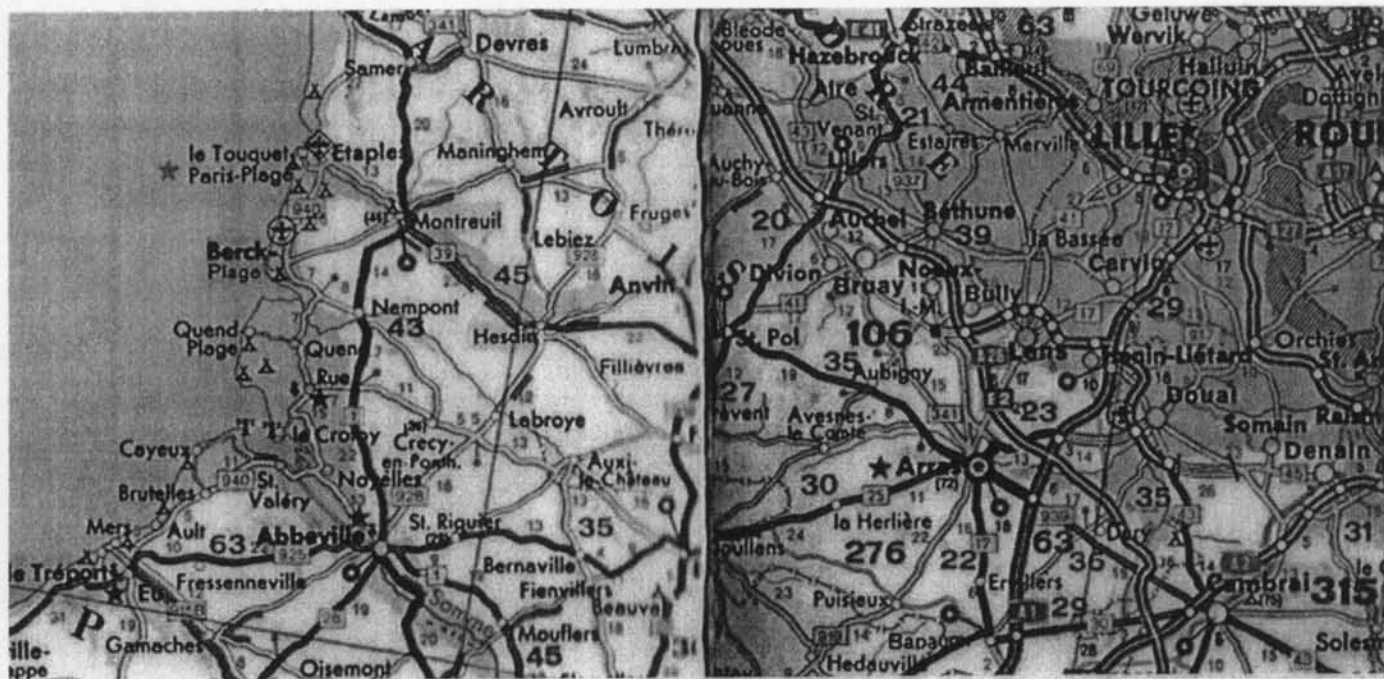
“In Berck en Le Touquet vindt men veel Franse en Belgische officieren en soldaten die op de vlucht zijn. Men moet ze zo vlug mogelijk triëren en overbrengen naar krijgsgevangenkampen met inbegrip van diegenen die genezen zijn en nog in de militaire hospitalen verblijven”.

Van zijn kant bemerkt commandant Pierret in het Maritiem hospitaal een verandering van houding:

“Vanaf begin juni stelden de Duitsers er de wet en beslisten over de bestemming van personeel en zieken nu eens de enen dan weer de anderen meenemend zonder enige inspraak van de Belgen. Het moet gezegd dat hun houding ingegeven scheen door hun zorg voor orde en rationalisatie en door hun beslissing zo snel mogelijk de Franse kust te evacueren”.

Binnen enkele dagen begonnen de evacuaties en elk om de beurt werden de hospitalen geleidigd. Op 04 juni was het Casino de eerste aan de beurt, zonder twijfel omdat daar de meest gezonde mannen verbleven.

“Dinsdag: 04 juni een officier deelt ons mede dat wij ons moeten klaar maken voor vertrek. De gekwetsten worden afgevoerd. Rond de middag, als onderdeel van een grote colonne gevangenen, vertrekken we te voet naar Montreuil waar we 's avonds rond 21 uur aankomen. Op 05 juni blijven we te Montreuil. Op 06 juni etappe te voet van Montreuil naar Hesdin. Op 07 juni etappe te voet van Hesdin naar St.Pol. De 08 juni etappe St.Pol-Cambrai per camion. In de namiddag vertrek uit Cambrai per spoor. Op 09 juni rond 22 uur aangekomen in het station Schaerbeek-Brussel”.

Kaart evacuatie etappes: Berck-Montreuil, Montreuil-Hesdin, Hesdin-St.Pol, St.Pol-Cambrai.

Iedere dag verlaten dergelijke colonnes met gezonde soldaten maar soms ook met gewonden, waarvan sommigen tamelijk ernstig, Berck. De bevolking van Berck kijkt ontsteld naar deze defilé van lijdenden onder een brandende zon. Allen zullen ze dezelfde weg afleggen: 1e dag te voet Berck-Montreuil, 2e dag te voet Montreuil-Hesdin, 3e dag te voet Hesdin-St.Pol, 4e dag St.Pol-Cambrai in camions en eindelijk Cambrai-Brussel per trein.

Op 05 juni worden de gezonde manschappen van het Lannelongue hospitaal geëvacueerd.

“Op 05 juni doet de Duitse overheid het grootste deel van het verplegend personeel en gehospitaliseerden verzamelen op de koer waarna we overgebracht worden naar het kamp van Montreuil en vandaar naar de kazerne van Hesdin, dan naar het kamp van St.Pol en Arras en eindelijk naar de citadel van Cambrai. Vandaar vertrokken we per spoor naar Brussel-Josaphat waar we aankwamen op 09 juni te 22.00 uur”.

Op 08 juni zelfde scenario in het Maritiem hospitaal waar de Duitsers alle resterend personeel verzamelen en deze gevangenen overbrengen naar België. Eén van de gewonden die met zo'n colonne vertrok, liet ons een verslag van het traject te voet:

“Op 31 mei werd ik van de sanitaire trein te Auxi-le-Château door de Duitsers overgebracht naar het Maritiem hospitaal van Berck-Plage. Ik verbleef er tot 04 juni. Ik heb toen te voet de afstand Berck-Plage-Montreuil moeten afleggen. Door deze mars werd mijn knieverwonding opnieuw besmet. Daardoor moest ik te Montreuil blijven tot 10 juni. Op 10 juni werd ik met andere Belgische, Franse en Engelse gevangenen per autobus naar Hesdin, St.Pol, Arras en de citadel van Cambrai gebracht. Toen vertrokken de Belgen van Cambrai naar Brussel”.

Eens de hospitalen van Berck geleidigd waren, werden alle officieren-geneesheren van 11 tot 19 juni geconsigneerd in een hotel.

Op 13 juni komt de, door het Belgische Rode Kruis gestuurde, kolonel-geneesheer Gennotte, belast met de directie van de Belgische Medische Dienst van Noord-Frankrijk, te Berck aan. Hij stelt dezelfde dag de samenstelling van de twee grote hospitalen die nog werkten op:

Het Lannelongue hospitaal (majoor-geneesheer Fontana):

personeel: 25 dokters, 3 apothekers, 5 officieren-administrateurs, 1 aalmoezenier, 2 onderofficieren-apothekers, 2 verplegers, 22 autovoerders, 97 verpleegsters, 23 hospitaalzusters, 22 burgerlijke bedienden.

*Gehospitaliseerden: 444 militairen waarvan 6 gekwetste Engelsen.
96 zwaar gewonden, 247 lichtgewonden.
39 zwaar zieken, 62 lichte zieken.*

Het Maritiem hospitaal (majoor-geneesheer Pireaux):

personeel: 23 dokters, 5 apothekers, 2 chirurg-tandartsen, 3 officieren-administrateurs, 18 verplegers, 94 verpleegsters, 10 hospitaalzusters, 10 burgerlijke bedienden.

*Gehospitaliseerden: 604 waarvan 23 Engelsen en 180 burgers.
340 zwaar gewonden, 87 lichtgewonden.
123 zwaar zieken, 54 lichte zieken.*

Hetzij in totaal ongeveer 850 resterende militairen op de, op 22 mei, 2500 geschatte en de op 25 mei door de Duitsers 1600 getelde, voor beide hospitalen.

Op 15 juni krijgt kolonel-geneesheer Genotte bevel alleen het allernoodzakelijkste personeel te behouden.

Op 18 juni worden veel reservegeneesheren in vrijheid gesteld en het aantal verpleegsters en zusters wordt teruggebracht op 100 voor beide hospitalen.

Op 20 juni houdt het Lannelongue hospitaal op te functioneren als Belgische verpleeginstelling. Alle gewonden keren terug naar België, 30 van de zwaarst gewonden worden opgenomen in het Maritiem hospitaal.

Op 28 juni blijft in het Maritiem hospitaal nog volgend personeel in functie: 7 actieve geneesheren, 4 actieve apothekers, 3 actieve officieren-administrateurs, 9 reservegeneesheren waarvan de in vrijheidstelling geweigerd werd. Op 30 juni verbleven in het hospitaal nog 3 zieken.

Op 02 juli sloot het Maritiem hospitaal zijn deuren. Al het personeel werd gerepatrieerd. Berck - Plage hield op te bestaan als zetel van de Belgische Militaire Geneeskundige Dienst.

“Het hospitaal vertrok op 02 juli per spoor via St.Omer en Brussel. Commandant Pierret ging de baan op met twee camionettes vol documenten want het oorspronkelijk materiaal samengebracht te Tielt bleef ter plaatse. Wanneer de voorwerpen van de overledenen en de rapporten van de periode ‘Rood Kruis’ van het hospitaal overhandigd waren aan dit organisme te Brussel bleven, in de camionette nog alleen de archieven van St.Laurent. Zij werden uiteindelijk teruggebracht naar hun plaats van vertrek na een exodus van 50 dagen”.

Luitenant-kolonel Genotte beëindigde hierop zijn opdracht en merkte hierbij op dat:

“De ontvangst die ons te beurt viel vriendelijk was. Al onze gewonden werden goed verzorgd en eerbiedig behandeld”.

(wordt vervolgd)